

ÚZEMNÍ DOSAH ZÁKLADNÍCH PRÁV PODLE PRÁVNÍHO ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY

JAN FILIP

Výzkum dogmatiky základních práv a svobod v ČR je dosud soustředěn především na jejich obsahovou dimenzi. To je však nedostatečné a neúplné. Základní práva a svobody jsou v ústavním právu České republiky chápána jako ústavně zaručená subjektivní veřejná práva.¹ To se promítá do vymezení jejich subjektů, tj. do způsobilosti být jejich nositelem a adresátem a do způsobilosti vlastními úkony je vůči veřejné moci prosazovat. Kromě toho je nutno při vytváření dogmatiky základních práv a svobod v ČR sledovat problém časové působnosti předpisů, které tyto práva a svobody zakotvují. Dále je s tím spjat dosud prakticky nesledovaný problém jurisdikce českého státu a území, na kterém nebo ze kterého se lze dovolávat základních práv zaručených našimi ústavními předpisy. Tento příspěvek je proto věnován nastině právě této možná v budoucnosti stále více aktuálnější problematice, která spočívá v uplatňování základních práv a svobod na území ČR, ale také v jejich extraterritoriálních účincích.

1. OBECNÉ PRÁVNÍ ASPEKTY EXISTENCE ÚZEMÍ ČR

Ústava ČR chápá území ČR jako prostor, ve kterém je vykonávána svrchovaná státní moc ČR prostřednictvím jejích orgánů (územní výsost), prostor, kde je tato moc výlučná. Je to prostor, na který se vztahuje platnost všech složek českého právního řádu včetně mezinárodních smluv, kterými je ČR vázaná.² Tyto předpisy

¹ K tomu blíže Filip, J.: K pojmu základního práva nebo svobody z hlediska jednoho nálezu Ústavního soudu. *Právník*, roč. 1995, č. 8.

² Pro ČR zřejmě nepřichází do úvahy uplatnění čl. 63 Úmluvy na ochranu lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.), podle kterého „každý stát může při ratifikaci nebo kdykoli

platí současně pro všechny, kdo se na tomto území nacházejí. Ústavní předpisy však nehovoří o územní výsošti, nýbrž o „území, na které se vztahuje svrchovanost ČR“ (např. čl. 5 odst. 2 ústavního zákona ČNR č. 4/1993 Sb.). Ani to však pro náš problém územního dosahu právních předpisů ČR pro oblast základních práv nestačí.

Je třeba rozlišovat mezi územní výsoští ČR a její územní svrchovaností. Územní svrchovanost znamená, že nikdo jiný než ČR prostřednictvím svých ústavně určených orgánů (prezident, vláda, Parlament) nemůže disponovat se státním územím, měnit jeho hranice, odstupovat jeho části, měnit za jiné území apod. Jako taková je územní suverenita či svrchovanost neomezená. Naproti tomu územní výsošť či jurisdikce vyjadřuje ten znak moderního státu, který se projevuje v mocenském monopoliu na pevně vymezeném státním území, kde stát nerušeně vykonává svou státní moc a pokus vykonávat takovou moc ze strany jiného státu je protiprávní vměšování do jeho záležitostí, pokud z mezinárodních závazků států neplyne něco jiného. Územní výsošť tak spočívá v moci nad tímto územím a těmi, kdo se na něm nacházejí, zatímco územní suverenita spočívá v možnosti dispozice s tímto územím. Oba tyto veřejnoprávní pojmy nutno odlišovat od soukromoprávních skutečností v podobě vlastnického práva k pozemkům na území ČR.³ Odstoupením části svého území projevuje ČR svou územní svrchovanost. Soukromé vlastnictví těchto pozemků však tímto aktem nemůže být dotčeno, jen přístup k nim.⁴

Kromě územní výsošti lze hovořit i o personální výsošti, která se projevuje v možnosti státu zavazovat své občany⁵ i mimo státní území v důsledku zvláštního vztahu věrnosti. V takovém případě jde o výjimku z ústavního a mezinárodněprávního pravidla, podle kterého je svrchovaná státní moc vykonávána výlučně na státním území.⁶

později prohlásit sdělením generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, že tato Úmluva se bude vztahovat na všechna nebo kterákoliv z území, za jejichž mezinárodní styky je odpovědná.“ Blíže k praxi jeho uplatňování (Dánsko, Nizozemí, Velká Británie, Belgie viz van Dijk, P., van Hoof, G.J.H.: Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. 2. vyd., Deventer-Boston 1990, s. 7–9.

³ I zde však činí právo rozdíly. Např. možnost vlastnit nemovitosti je omezena § 17 devizového zákona č. 219/1995 Sb., který však ve srovnání s minulou úpravou již umožňuje nabývat nemovitosti v ČR jejím občanům, kteří mají trvalý pobyt v zahraničí. Podle § 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku nelze do vlastnictví cizozemců převést (tj. prodat, směniti, darovat) půdu, cizozemec ji však může získat děděním. Některé státy (tradičně v Latinské Americe, Finsko) neumožňují, aby cizinci mohli nabýt vlastnictví půdu v blízkosti státních hranic. Blíže k této problematice viz International Immigration and Nationality Law, sv. I.–III., Dordrecht 1993 (nestránkováno).

⁴ Viz ústavní stížnost II. ÚS 41/96 ve věci osady „U Sabotů“ – Sb.n.u., sv. 5, usn. č. 4.

⁵ Často i osoby, které jimi nejsou, ale jsou bezdomovci a mají na území ČR trvalý pobyt.

⁶ Praxe států ovšem toto pravidlo v podstatě uznává. Jeho důsledkem je např. provedení

Pochopitelně náš stát může vynutit plnění svých příkazů jen tehdy, když se bude povinný subjekt nacházet na jeho území. Mezinárodní smlouva (viz výše omezení územní výsošti) mu to může umožnit i na území cizího státu.⁷ V takovém případě vystupuje do popředí problém územní působnosti základních práv a svobod zakotvených v našem právním řádu.

V některých případech i naše veřejnoprávní předpisy počítají s dosahem (účinnky) výsoštných aktů ČR i přes její hranice. Např. podle § 3 písm. a) zákona ČNR č. 40/1993 Sb. se státním občanem ČR stane fyzická osoba narozená i mimo její území v případě, že alespoň jeden s rodičů je státním občanem ČR. Podle § 48 branného zákona je stanovena v případě vyhlášení mobilizace obecná povinnost dostavit se bez zvláštního povolání k nastoupení vojenské činné služby. Náš občan je povinen v cizině zachovávat věrnost ČR, nevyzradit státní tajemství. V takových případech se dotčená osoba nemůže odvolávat na to, že se nacházela mimo dosah územní výsošti ČR. Státní mocí ČR může být dokonce hodnoceno i chování cizince mimo území ČR se sankcí nepovolení pobytu (§ 14 odst. 1 písm. b) zákona č. 123/1992 Sb.), spáchání vymezených trestných činů takovou osobou (§ 19 trestního zákona).

2. ZÁKLADNÍ PRÁVA A SVOBODY A ÚZEMÍ ČR

Obecně je však možnost výkonu mocenských oprávnění vymezena hranicemi územní výsošti. Orgány ČR tak mohou zasahovat do právního postavení subjektů práva, které se nacházejí pod jurisdikcí ČR. Jako výjimku z tohoto pravidla můžeme uznat možnosti cizinců nacházejících se mimo hranice ČR domáhat se ochrany před zásahy orgánů ČR nejen vůči svému státu, nýbrž i přímo právní cestou před orgány ČR. Není zde potřebná vzájemnost. Půjde zejména o rozhodnutí orgánů ČR, které svými důsledky překročí státní hranice.⁸ Státní moc ČR je v takových případech

internace občanů válčící strany, neboť stát jejich pobytu předpokládá, že k němu budou v důsledku vztahu věrnosti ke svému domovskému státu v nepřátelském poměru.

⁷ Např. celní odbavení, možnost volit na cizím území do vlastního parlamentu nebo akty zastupitelských a konzulárních úřadů.

⁸ Listina zaručuje každému právo na život (čl. 6 odst. 1), na ochranu zdraví (čl. 31), na zdravé životní prostředí a informace o něm (čl. 35 odst. 1 a 2) nebo petiční právo (čl. 18 odst. 1). V případě řízení o povolení a při povolení výstavby jaderného zařízení podle zákona č. 18/1997 Sb. (atomový zákon) nemusí být dotčena práva osob nejen na území ČR. Srov. i § 14 správního řádu ve spojení s § 47 odst. 1 atomového zákona. Druhou stranou této mince je mezinárodněprávní aspekt regulace např. transferu environmentálních rizik (jaderný odpad, vývoz chemikálií, nebezpečných technologií), kde by měl stát původu plnit závazky ke zmírnění nebezpečí na území cizího státu. K tomu podrobně viz Rublack, S.: Der grenzüberschreitende Transfer von Umweltri-

povinna respektovat základní práva každého, nikoli jen občanů ČR nebo osob na české straně státní hranice.

Pokud jde o územní dosah působení základních práv a svobod jako českými ústavními předpisy zaručených základních práv a svobod, je třeba uvést následující skutečnosti. V první řadě se teritoriální působnost předpisů o základních právech a svobodách vztahuje na území ČR. Neexistují zde žádné exempce, pro které by se jich někdo, kdo je označen jako jejich nositel, nemohl dovolat např. proto že není naším občanem (mimo čl. 42 odst. 1 Listiny). V tomto směru se situace v ČR neliší od jiných států. Ústavní zakotvení základních práv je součástí českého práva⁹ a jejich teritoriální působnost se proto kryje s teritoriální působností českého práva.¹⁰ Jde o území, na kterém mohou státní orgány ČR vykonávat pravomoce, které jsou jim svěřeny předpisy českého práva. Teritoriální působnost tak zahrnuje území ČR vymezené mezinárodními smlouvami a odpovídajícími ústavními zákony. Dále sem patří paluby lodí a letadel pod českou vlajkou.¹¹

Kromě toho na základě uzavřených mezinárodních smluv se sousedními státy mohou např. celní orgány ČR vykonávat svá oprávnění i mimo hranice ČR. V takovém případě se mohou dotčené osoby dovolávat základních práv podle předpisů ČR, ačkoli k zásahu do nich došlo např. na území Polské republiky.¹² Ta však za něj nenesou odpovědnost.

Kromě toho se základních práv a svobod mohou dovolávat i ti, kteří se nenacházejí na území ČR. Pro jejich uplatnění tedy není vždy rozhodující místo pobytu, nýbrž skutečnost, že česká veřejná (státní) moc prostřednictvím svých orgánů zasáhla do základních práv a svobod jejich nositele. Není přitom rozhodující, zda

siken im Völkerrecht. Baden-Baden 1993, kde autorka provádí rozbor zárodků mezinárodněprávní úpravy v rámci EU, GATT, OSN, MOP, OECD, WHO, FAO atd.

⁹ Nejsou ovšem v celém svém rozsahu součástí ústavního pořádku, neboť mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách jsou sice vnitrostátně bezprostředně závazné podle čl. 10 Ústavy ČR, podle čl. 112 odst. 1 Ústavy ČR však nejsou součástí našeho ústavního pořádku. S ohledem na ustanovení § 148 odst. 2 a § 64 odst. 7 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ČR to však z hlediska jejich ústavní ochrany není jejich nositelům na újmu.

¹⁰ V některých oblastech je to přímo předpokladem. Např. sídlo na území ČR je předpokladem pro registraci politické strany. To neplatí u sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb.

¹¹ Pokud jde o neobchodní lodí a letadla českého státu (vojenské, policejní, celní), tak vždy. Pokud jde o obchodní lodí a letadla, zavedla novela trestního zákona ze dne 2.5.1990 (zákon č. 175/1990 Sb.) nové ustanovení § 17 odst. 3 zakotvující tzv. princip vlajky, kdy je rozhodující místo registrace lodí nebo letadla v ČR.

¹² Názorně viz např. čl. 3 Smlouvy mezi ČSSR a PLR o spolupráci při výkonu kontroly osob, zboží a dopravních prostředků přestupujících československo-polské státní hranice v železničním a silničním styku s PLR (vyhl. č. 50/1972 Sb.).

jednala na území České republiky¹³ nebo na území jiného státu.¹⁴

Rovněž tak jsou nositeli základních práv a svobod příslušníci ozbrojených sil, které se nacházejí se souhlasem Parlamentu ČR (čl. 43 odst. 2 Ústavy ČR) a pod jednotným velením v zahraničí.¹⁵

V praxi jsou nejtýpickejší dvě skupiny takových případů. V souvislosti s nápravou majetkových křivd způsobených bývalým režimem byly přijaty tzv. restituční zákony,¹⁶ které stanovily podmínky, za kterých bylo možné navrácení (restituce) odňatého majetku. Jednou z podmínek, kterou musela splnit tzv. oprávněná osoba, byl právě trvalý pobyt na území ČSFR (do 31.12.1992) a na území ČR (od 1.1.1993).¹⁷

Svými dvěma základními nálezy v této oblasti však Ústavní soud zrušil podmínku trvalého pobytu na území ČR jako předpoklad pro nárok na restituce. V prvním nálezu ze 12.7.1994¹⁸ zrušil tuto podmínku pro oblast restituce nezemědělského majetku. Pro teritoriální působnost základních práv a svobod je tento nálezhodstatný, neboť se opřel právě o to, že tato práva, konkrétně právo nabývat určité věci do vlastnictví lze podle čl. 11 odst. 2 Listiny omezit pouze z důvodu občanství

¹³ Např. povolení stavby a provozu zařízení pro mírové využití atomové energie nebo zákaz pro zahraniční sdružení zahájit činnost na území ČR.

¹⁴ Jako typický příklad možno uvést realizaci výkonné moci České republiky prostřednictvím zastupitelských úřadů a konzulátů v zahraničí vůči občanům ČR, ale i cizincům. Rozsah nároků cizinců v cizině je přitom vůči veřejné moci ČR širší v případě, že se nacházejí na půdě našeho zastupitelského úřadu. Zcela mimo dosah právní regulace ČR i mezinárodněprávní je jednostranná humanitární intervence vojenskými prostředky na ochranu např. české menšiny v zahraničí (oproti akcím Rady bezpečnosti) – srov. Peoples and Minorities in International Law. Dordrecht etc. 1993, s. 299 (autor příspěvku M. Bothe).

¹⁵ Dosud však nenastal případ, že by se např. voják České republiky nasazený např. v Perském zálivu nebo na území bývalé Jugoslávie před Ústavním soudem svých základních práv dovolával.

¹⁶ Zákon ze dne 21. 2. 1991 o mimosoudních rehabilitacích, v platném znění (zákon č. 87/1991 Sb.), zákon ze dne 23.4.1990 o soudní rehabilitaci, v platném znění (zákon č. 119/1990 Sb.), zákon ze dne 21.5.1991 o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, v platném znění (zákon č. 229/1991 Sb.) a zákon České národní rady ze dne 15.4.1992, kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., u úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, v platném znění (zákon č. 243/1992 Sb.). Dále např. zákon ze dne 19.7.1990 o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého (zákon č. 298/1990 Sb.) zákon ze dne 2.10.1990 o zmírnění následků některých majetkových křivd, v platném znění (zákon č. 403/1990 Sb.).

¹⁷ Ústavní soud však svým nálezhodstatným ze dne 8.6.1995 (Sbírka nálezů a usnesení. C.H.Beck, Praha 1995, sv. 3, č. 30 (s. 227–231) rozhodl, že osoby, které si podaly žádost o restituci majetku do 31.12.1992 se mají posuzovat podle stavu v době podání žádosti, nikoli podle stavu v době rozhodování (po rozpadu ČSFR). Prakticky se to však již týkalo jen splnění podmínky státního občanství České republiky, neboť podmínka trvalého pobytu již byla mezitím Ústavním soudem zrušena (viz pozn. č. 18).

¹⁸ (Sb.n.u., sv. 1, č. 38, s. 279–288, č. 164/1994 Sb.)

České republiky, nikoli však z proto, že nabyvatel nemá pobyt na území ČR.

Druhým nálezem ze dne 13.12.1995¹⁹ Ústavní soud potvrdil svůj první náleze a rozšířil jeho závěry i na restituci zemědělského majetku. V obou nálezech Ústavní soud vysloveně vyložil ústavní předpisy z hlediska osob, které se nacházejí mimo území ČR. V této souvislosti zdůraznil, že při stanovení lhůt pro uplatnění právních nároků v České republice je třeba přihlížet k zvláštnímu postavení osob, které byly neústavním předpisem zkráceny na svých právech i tím, že pro ně byly stanoveny příliš krátké lhůty. Zejména bylo zdůrazněno zkrácení na právech osob, které se v době vydání restitučních zákonů nacházely v zámoří.²⁰ Naopak požadavek státního občanství, které je rovněž spojeno s místem pobytu,²¹ Ústavní soud svým nedávným nálezem za neústavní neprohlásil, neboť podle jeho názoru není porušením principu rovnosti, když nejde o zásah libovolný (svévolný) a není současně zásahem do jiného základního práva nebo svobody.²²

Další skupinou osob, které se nacházejí v zahraničí a napadají jako neústavní zásah do svých základních práv akty české veřejné moci, jsou osoby vyhoštěné z území České republiky.²³

Specifickým případech byly ústavní stížnosti organizací bývalých občanů ČSFR a ČR se sídlem ve Slovenské republice, kterými se domáhali zrušení nového zákona ČNR ze dne 29.12.1992 o nabývání a pozbývání státního občanství ČR (zákon ČNR č. 40/1993). Ústavní soud sice jejich návrh odmítl z toho důvodu, že je jednalo

¹⁹ Sb.n.u., sv. 5, č. 83, s. 279–289, č. 29/1996 Sb.).

²⁰ Sb.n.u., sv. 1, s. 287. Ve druhém nálezu (Sb.n.u., sv. 4, s. 279n.) byla neústavnost takového stanovení lhůty výslovně zdůrazněna. Na základě těchto nálezu zrušujících neústavní ustanovení restitučních předpisů byly Ústavním soudem vydány další nálezy, které již rušily konkrétní rozhodnutí českých soudů v restitučních sporech. Nešlo o velký počet případů, neboť občanům ČR s pobytem v zahraničí základní oba dva nálezy otevřely cestu k následnému uplatnění jejich nároků.

²¹ Některé státy (ČR mezi ně patří rovněž) usilují o omezení dvojího státního občanství. Bývalý občan ČR, který jinak splňuje požadavky na restituci svého bývalého majetku, tak sice mohl získat zpět nebo přímo obnovit ex tunc své občanství ČR, ale s následkem ztráty občanství státu svého současného pobytu.

²² Nález ze dne 4. června 1997, č. 185/1997 Sb.

²³ Zpravidla se jedná o občany Vietnamské socialistické republiky, kteří napadají rozhodnutí o vyhoštění. Toto rozhodnutí je bezprostředně vykonatelné (odvolání nemá odkladný účinek), takže v době podání ústavní stížnosti jsou již mimo území ČR. Vzhledem k tomu, že dosud Ústavní soud neřešil jejich ústavní stížnost meritorně, nevznikl problém střetu jejich ústavního práva být přítomen soudnímu jednání u Ústavního soudu a výměru o vyhoštění. Jen na okraj poznamenávám, že se zde v praxi projevuje mezera v zákoně o Ústavním soudu. Plně moci advokátům v takovém ústavním řízení by měly obsahovat výslovně nařizený úředně ověřený podpis takových stěžovatelů. Často může vzniknout oprávněná pochybnost, zda stěžovatel, který je již úředně rok ve Vietnamu, mohl dát plnou moc k zastupování datovanou na určitém místě v ČR.

o zjevně neoprávněné navrhovatele, avšak ne proto, že by měly sídlo mimo území ČR.²⁴

Na základě mezinárodních smluv jsou chráněna i základní práva osob, která se přes území ČR provádějí za účelem trestního řízení v cizině (§ 383c trestního řádu, zákon č. 141/1961 Sb., v platném znění).²⁵ To neplatí v případě, že se průvoz uskuteční letecky bez mezipřistání. Zde je ČR od 14. června 1992 vázána čl. 21 odst. 4 Evropské úmluvy o vydávání ze dne 13.12.1957 (č. 549/1992 Sb.). V případě mezipřistání již vzniká otázka vztahu provázené osoby a veřejné moci České republiky z hlediska jejích závazků při ochraně základních práv a svobod kohokoli, kdo se nalézá na území České republiky pod její jurisdikcí.

((Obecně pak platí, že základních práv a svobod se mohou dovolávat osoby, vůči kterým byl uplatněn některý ze speciálních trestněprávních principů jako např. princip ochrany nebo univerzality. Zejména půjde o požadavek být přítomen řízení))

3. MEZE PLATNOSTI ZÁKLADNÍCH PRÁV PRO ÚZEMÍ ČR

Na druhé straně existují určité meze platnosti základních práv na území ČR. Ústava ČR umožňuje určité omezení územní výsosti v případě pobytu cizích vojsk na našem území (čl. 39 odst. 3 Ústavy České republiky). Dále v souvislosti s mezinárodním právem uznává exteritorialitu představitelů cizích států (hlava státu a další ústavní činitelé, jakož i diplomatických, konzulárních a zvláštních misí a jejich personálu) na našem území. Konečně z uzavřených mezinárodních smluv vyplývá omezení této výsosti např. ve prospěch průletu vzdušným prostorem a šíření radiových signálů (úprava leteckých linií, cest, přeletových pásem, vysílacích frekvencí), při výkonu celní služby²⁶ cizím státem na našem území, pobytu jeho vojsk²⁷ apod. V takovém případě platí, že se ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. d)

²⁴ Usnesení Pl. ÚS 33/94 (nepublikováno) z 16.1.1995, kde bylo konstatováno, že „Český spolek na Slovensku jako právnická osoba ústavní stížnost v tomto případě podat nemůže, neboť subjektem právního vztahu státního občanství mohou být pouze fyzické osoby a příslušný stát.“

²⁵ Souhlas s průvozem totiž dávají orgány ČR, konkrétně Nejvyšší soud. Jeho postup by mohl eventuálně zasáhnout do základních práv provázené osoby zakotvených v ústavních předpisech ČR nebo mezinárodních smlouvách, kterými je ČR vázána.

²⁶ Opak jednání naší celní služby na území cizího státu.

²⁷ Nyní zejména Dohoda mezi členskými státy Severoatlantické smlouvy a ostatními státy zúčastněnými v Partnerství pro mír o statutu jejich ozbrojených sil a Dodatkový protokol k Dohodě mezi členskými státy Severoatlantické smlouvy a ostatními státy zúčastněnými v Partnerství pro mír o statutu jejich ozbrojených sil (sdělení č. 297/1996 Sb.).

Ústavy ČR²⁸ nelze dovolávat před Ústavním soudem ČR, neboť Ústavní soud může přezkoumávat pouze rozhodnutí a zásahy orgánů veřejné moci ČR, nikoli však cizího státu nebo v budoucnosti nadnárodní organizace.²⁹ ČR pochopitelně nemůže, a to ani svými ústavními předpisy, určovat chování cizí veřejné moci či-li cizího státu a nemůže za ně ani odpovídat. To však není pravý případě omezení působnosti „našich“ základních práv a svobod. Protože zde není dána možnost zásahu, je logické, že se jich nebude možno dovolávat.

Některé otázky jsou dosud jen teoreticky otevřeny. Možno poukázat zejména na problematiku životního prostředí, kde dopad fungování některých průmyslových a energetických zařízení přesahuje hranice ČR. Vzniká tak otázka, zda se proti tomu mohou bránit i osoby, které jsou sice v dosahu těchto zařízení, avšak mimo území České republiky.³⁰ V této souvislosti jim nepochybně přísluší i nároky plynoucí z petičního práva (čl. 18 Listiny).

Je proto rozdíl v situaci, kdy na našem území působí např. zahraniční sdružení vzniklé podle cizího práva a mající sídlo v zahraničí a náš orgán jeho činnost zakáže. Zde se účinky mohou přirozeně projevit pouze na území ČR v zákazu činnosti. Pokud by mělo takové sdružení sídlo v ČR,³¹ bylo by je možno rovněž rozpustit. Pokud však náš orgán vydá rozhodnutí, jehož důsledky se projeví v zahraničí (zhoršené životní prostředí), je právně situace jiná. Zde nepřesahují území ČR právní účinky aktu, nýbrž jeho faktické následky, a proti nim je možno se bránit.

²⁸ Toto ustanovení zní: „Ústavní soud rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí nebo jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených práv a svobod.“

²⁹ Dosud Ústavní soud takový návrh neposuzoval.

³⁰ Možno zde poukázat na ustanovení čl. 35 Listiny, podle kterého má „každý“ v rámci zákona právo na zdravé životní prostředí a na včasné a úplné informace o jeho stavu a stavu přírodních zdrojů. Podle § 3 odst. 2 písm. r) atomového zákona ze dne 24.1.1997 (zákon č. 18/1997 Sb.) je tak povinen Státní úřad pro jadernou bezpečnost jednou ročně informovat i veřejnost o své činnosti. Ústavní soud výslovně uznal právo na zdravé životní prostředí v nálezu III. ÚS 70/97 ze dne 10. července 1997 (dosud nepublikováno), který se týkal řízení o povolení meziskladu vyhořelého jaderného paliva.

³¹ Zákon č. 116/1985 Sb., o organizacích s mezinárodním prvkem to sice umožňuje, v praxi to však využíváno není. Naopak našim Ministerstvem vnitra může být sice podle zákona o sdružování občanů zaregistrováno sdružení se sídlem v České republice, které hodlá vyvíjet činnost i na území jiných států, tímto faktem však tato činnost v zahraničí není garantována.

SUMMARY

Territorial Scope of Fundamental Rights according to Legal Order of the Czech Republic

The author examines the problem of the territorial scope of fundamental rights in the Czech legal order. He points out that legal acts of the Czech bodies of public power are able to have a legal impact outside of the Czech territory in the sense that inhabitants of other states are concerned in their rights guaranteed by the Charter of Fundamental Rights and Freedoms (right to life, right to protection of health, right to live in a favourable living environment, right of petition). Further the author deals with the problem if there is any possibility to protect himself or herself against such acts.